

شرح لمعه

شہید ثانی رحمۃ اللہ علیہ

کتاب حج

جلد چہارم

ترجمہ و تبیین

دکتر علی شیروانی

محمد مسعود عباسی

ترجمه و تبیین شرح لمعه (جلد چهارم)

مؤلف: شهید ثانی

مترجم / علی شیروانی، محمد مسعود عباسی

ناشر / مؤسسه انتشارات دارالعلم

تیراژ / ۳۰۰۰ جلد

قیمت / ۲۳۰۰ تومان

نوبت چاپ / اول، ۱۳۸۴

قطع و صفحه / وزیری، ۲۸۴ صفحه

چاپ / شرکت چاپ قدس قم، تلفن ۷۷۲۱۳۵۴ فکس ۷۷۳۳۴۴۲

دفتر مرکزی / قم خیابان ارم، مقابل کوچه ۲۰، پلاک ۳۷۵

تلفن / ۹ - ۷۷۴۴۲۹۸ فکس / ۷۷۴۱۷۹۸ تلفن انبار / ۲۹۱۰۱۷۷

دفتر تهران / خیابان انقلاب، ۱۲ فروردین، ساختمان تجاری ناشران

طبقه همکف شماره ۱۶/۱۸ تلفن: ۶۹۵۵۴۰۵

حق چاپ محفوظ و مخصوص ناشر است

دوره ۸ - ۱۷ - ۷۶۶۹ - ۹۶۴ شابک ۴ - ۵۳ - ۷۶۶۹ - ۹۶۴

فهرست مطالب

۵	پیشگفتار
۱۵	مدینه قبل و مدینه بعد
۱۶	اقسام حج
	اعمال عمره تمتع:
۱۷	۱. احرام
۱۹	۲. طواف
۱۹	۳. نماز طواف
۱۹	۴. سعی
۲۰	۵. تقصیر
۲۰	اعمال حج تمتع
۲۰	۱. احرام
۲۱	۲. وقوف در عرفات
۲۱	۳. وقوف در مشعرالحرام
۲۲	۴. بیتوته در منی
۲۲	۵. رمی جمره عقبه
۲۲	۶. قربانی

- ۲۲ ۷. حلق یا تقصیر
 ۲۳ ۸. رمی جمرات سه گانه
 ۲۳ ۹. حرکت به سوی مکه و انجام سایر اعمال

کتاب حج

فصل اوّل: شرایط و اسباب وجوب حج

- ۲۹ شرایط وجوب حج
 ۳۰ شرایط صحت حج
 ۳۱ شرایط حج بنده و همسر
 ۴۰ احکام حج
 ۴۲ حج کسی که پیش از اتمام حج بمیرد
 ۴۹ حج مسلمانی که مرتد شود
 ۵۰ حجّ مستبصر [= سنی‌ای که شیعه شود]
 ۵۲ سخنی در اسباب [وجوب] حج با نذر، شبه نذر و نیابت
 ۵۶ نذر حج پیاده
 ۶۰ نیابت در حج
 ۶۰ ۱. شرایط نایب
 ۶۳ ۲. شرایط صحت نیابت
 ۶۴ احکام نیابت
 ۶۹ نایب گرفتن نایب
 ۷۰ نیابت از دو نفر در یک سال
 ۷۲ نیابت در اعمال حج
 ۷۴ حکم بطلان حج نایب

۷۷	 مستحبات نیابت
۷۸	 شرایط صحت اجیر شدن
۷۸	 ۱. دانستن اعمال حج
۷۸	 ۲. قدرت بدنی بر انجام حج
۷۹	 ۳. عادل بودن
۸۰	 وصیت به حج

فصل دوم: انواع حج

۸۹	 انواع حج
۹۴	 شرایط انواع حج
۹۵	 شرایط حج تمتع
۹۷	 شرایط حج افراد
۱۰۰	 شرایط حج قرآن
۱۰۲	 چند مسأله
۱۰۲	 ۱. عدول از حج افراد به عمره تمتع
۱۰۵	 ۲. تقدیم طواف و سعی در افراد و قرآن
۱۰۸	 ۳. احرام اهل مکّه از میقات دیگر
۱۱۳	 ۴. جمع میان حج و عمره با یک نیت

فصل سوم: میقاتها

۱۱۹	 احکام میقاتها
۱۲۳	 مشخصات میقاتها

فصل چهارم: اعمال عمره

..... ۱۳۱	احرام
..... ۱۳۳	واجبات احرام
..... ۱۳۳	۱. نیت
..... ۱۳۴	۲. تلبیه
..... ۱۳۶	۳. لباس احرام
..... ۱۳۹	مستحبات احرام
..... ۱۴۲	مکروهات احرام
..... ۱۴۴	محرمات احرام
..... ۱۴۴	۱. شکار حیوانات صحرائی
..... ۱۴۶	۲ و ۳. لذت بردن از زنان و استمنا
..... ۱۴۶	۴. پوشیدن لباس دوخته
..... ۱۴۶	۵. گره زدن ردا
..... ۱۴۷	۶. استعمال هر چیز خوشبو
..... ۱۴۸	۷ و ۸. گرفتن بینی از بوی بد و سر مه کشیدن
..... ۱۴۹	۹ و ۱۰. روغن مالیدن به بدن و مجادله کردن
..... ۱۴۹	۱۱ و ۱۲. دروغ و دشنام
..... ۱۵۰	۱۳ و ۱۴. نگاه کردن در آینه و بیرون آوردن خون از بدن
..... ۱۵۰	۱۵ و ۱۶. کشیدن دندان و گرفتن ناخن
..... ۱۵۱	۱۷. زدودن موی بدن
..... ۱۵۲	۱۸. پوشاندن سر برای مردان
..... ۱۵۳	۱۹ و ۲۰. پوشندن صورت و نقاب زدن برای زن
..... ۱۵۴	۲۱ و ۲۲. حنا بستن و بدست کردن انگشتر

۲۳ و ۲۴. آراستن زن، و نشان دادن زیور به شوهر.....	۱۵۵
۲۵ و ۲۶. پوشیدن چکمه و آنچه روی پارا بپوشاند.....	۱۵۵
۲۷ و ۲۸. سایه افکندن بر سر برای مرد و در بر کردن سلاح.....	۱۵۵
۲۹. کندن درخت و گیاهی که در حَرَم رویده است.....	۱۵۷
۳۰. کشتن جانوران بدن.....	۱۵۷
طواف	۱۵۹
شرایط طواف.....	۱۵۹
واجبات طواف.....	۱۶۱
۱. نیت.....	۱۶۱
۲. شروع از حجرالأسود.....	۱۶۲
۳. ختم کردن به حجرالأسود.....	۱۶۳
۴. قرار دادن کعبه در طرف چپ.....	۱۶۳
۵. بین مقام ابراهیم و خانه کعبه بودن طواف.....	۱۶۳
۶. داخل کردن حجر در طواف.....	۱۶۴
۷. بیرون بودن همه بدن از کعبه.....	۱۶۴
۸. کامل کردن هفت دور.....	۱۶۵
۹. نماز طواف.....	۱۶۶
۱۰. پی در پی بودن دست کم چهار شوط.....	۱۶۷
احکام طواف.....	۱۶۸
مستحبات طواف.....	۱۷۰
چند مسأله.....	۱۷۶
۱. رکن بودن طواف.....	۱۷۶
۲. تقدیم و تأخیر در اعمال حج و عمره.....	۱۷۸
۳. بر سر نهادن بُر طُلّه در حال طواف.....	۱۸۰

۱۸۱	۴. نذر طواف با چهار دست و پا
۱۸۲	۵. استحباب فراوانی طواف
۱۸۴	۶. قرآن در طواف
۱۸۵	سعی
۱۸۵	مستحبات سعی
۱۸۷	واجبات سعی
۱۸۹	احکام سعی
۱۹۱	تقصیر

فصل پنجم: اعمال حج

۱۹۶	احرام و وقوف در عرفات و مشعر
۱۹۷	وقوف در عرفات
۱۹۸	مکروهات عرفات
۱۹۹	مستحبات عرفات
۲۰۳	وقوف در مشعر
۲۰۴	مستحبات مشعر
۲۰۶	چند مسأله
۲۱۲	مناسک منی
۲۱۳	واجبات رمی
۲۱۶	مستحبات رمی
۲۲۱	شرایط قربانی
۲۲۴	مستحبات قربانی
۲۲۵	واجبات ذبح قربانی

۲۲۶	مصرف قربانی
۲۲۶	مستحبات نحر شتر
۲۲۷	احکام قربانی
۲۴۰	حلق یا تقصیر
۲۴۶	بازگشت به مکه
۲۴۸	بازگشت به منی
۲۵۲	احکام رمی جمرات
۲۵۵	مستحبات رمی
۲۵۶	احکام بیتوته در منی
۲۶۰	طواف وداع و مستحبات آن

فصل ششم: کفاره‌های احرام

۲۶۹	بحث اول: کفاره شکار کردن
۲۶۹	۱. کفاره شکار شتر مرغ
۲۷۲	۲. کفاره شکار گاو وحشی و گورخر
۲۷۲	۳. کفاره شکار آهو، روباه و خرگوش
۲۷۴	۴. کفاره شکستن تخم شتر مرغ و مردن جوجه آن
۲۷۶	۶. کفاره شکستن تخم قطاة، کبک و ذراج
۲۷۹	۷. کفاره شکار کبوتر
۲۸۲	۸. کفاره شکار جوجه کبوتر
۲۸۲	۹. کفاره شکستن تخم کبوتر
۲۸۴	۱۰. کفاره شکار قطاة، کبک و ذراج
۲۸۶	۱۱. کفاره شکار خارپشت، سوسمار و موش صحرائی

۱۲. کفاره شکار چکاوک، سگانه و گنجشک..... ۲۸۶
۱۳. کفاره کشتن ملخ..... ۲۸۷
۱۴. کفاره شپش..... ۲۸۸
۱۵. کفاره فرازی دادن کبوتران حرم..... ۲۸۹
۱۶. کفاره حبس کبوتران و جوجه‌ها و تخمهای آن..... ۲۹۱
۱۷. کفاره شکستن شاخ و یا اعضای دیگر آهو..... ۲۹۳
۱۸. کفاره کندن پر کبوتر..... ۲۹۴
- بحث دوم: کفاره دیگر محرمات احرام..... ۲۹۷
۱. کفاره همخوابی با زن..... ۲۹۷
۲. کفاره نزدیکی مولی با کنیز..... ۳۰۳
۳. کفاره نگاه کردن به زن بیگانه..... ۳۰۴
۴. کفاره نگاه به زن خود..... ۳۰۵
۵. کفاره لمس زن خود..... ۳۰۶
۶. کفاره بوسیدن زن خود..... ۳۰۶
۷. کفاره خروج منی با استمناء و غیر آن..... ۳۰۶
۸. کفاره عقد بستن میان زن و مرد..... ۳۰۷
۹. ابطال عمره مفرده..... ۳۰۹
۱۰. کفاره پوشیدن لباس دوخته..... ۳۰۹
۱۱. کفاره پوشیدن چکمه، گالش و استفاده از بوی خوش و تراشیدن سر..... ۳۰۹
۱۲. کفاره ناخن گرفتن..... ۳۱۰
۱۳. کفاره کندن درخت کوچک حرم..... ۳۱۱
۱۴. کفاره روغن مالیدن به بدن و کشیدن دندان..... ۳۱۱
۱۵. کفاره ازاله موی زیر بغل..... ۳۱۲
۱۶. کفاره فتوا به جواز گرفتن ناخن..... ۳۱۲

۳۱۳	 ۱۷. کفاره سوگند خوردن در حال احرام
۳۱۴	 ۱۸. کفاره کندن درخت بزرگ
۳۱۶	 ۱۹. کفاره افتادن موی سر یا ریش
۳۱۶	 ۲۰. تکرار کفاره با تکرار شکار
۳۱۸	 ۲۱. تکرار کفاره با تکرار پوشیدن لباس دوخته
۳۱۸	 ۲۲. تکرار کفاره با تکرار تراشیدن سر

فصل هفتم: احصار و صدّ

۳۲۳	 احکام احصار
۳۲۷	 احکام مصدود
۳۲۹	 چند مسأله
۳۳۳	 خاتمه

پیوست

معنویت حج از دیدگاه آیه الله جوادی آملی

۳۳۹	 کعبه، جلوه عرش خدا در زمین
۳۴۰	 چرا کعبه کعبه است؟
۳۴۱	 تخلیه و تحلیه
۳۴۲	 تزکیه روح در حج
۳۴۳	 حج مال خداست
۳۴۳	 حج ضیافت است
۳۴۴	 حج، فرار الی الله و ترک ما سوی الله

۳۴۵	استمرار حج از زبان امام سجاد علیه السلام
۳۴۷	غسل احرام؛ شستشوی گناهان
۳۴۹	جامه احرام، جامه طاعت
۳۵۰	تلبیه
۳۵۱	مزاتب و درجات تلبیه
۳۵۶	رهبانیت معدوح
۳۵۸	محرمات احرام
۳۵۹	اشواط سبعة
۳۵۹	حجر الأسود
۳۶۰	خَجَر و مقام
۳۶۱	مقام ابراهیم
۳۶۲	حجر اسماعیل
۳۶۳	ارکان کعبه
۳۶۳	آب زمزم، جام طاعت
۳۶۴	صفا و مروه
۳۶۷	اسرار عرفات
۳۷۲	افاضه و کوچ به سوی مشعر
۳۷۳	منا، سرزمین رسیدن به آرزوها
۳۷۶	رَمی جمرات؛ رمی هر شیطان و شیطنت
۳۷۶	قربانی؛ سر بریدن آذ و طمع
۳۷۶	سر تراشیدن و سر آن
۳۷۸	نشانه قبولی حج
۳۷۹	روح و جان کعبه ولایت است

بسم الله الرحمن الرحيم

پیشگفتار

مناسک حج سهل ممتنع است. اگر کسی احکام آن را بیاموزد و در اعمال آن دقت کند، کاری آسان و سهل است، ولی اگر احکام آن را نیاموزد و یا در رعایت آن سهل انگاری کند، با مشکلات عدیده‌ای مواجه می‌شود؛ باید کفاره‌های سنگین بپردازد و اعمال را دوباره بجا آورد و گاهی نیز حجتش باطل می‌گردد.

آنچه در شرح لمعه آمده است برای کسانی که تاکنون به حج مشرف نشده‌اند، و از نزدیک شاهد اماکن مشرفه و عامل به مناسک حج نبوده‌اند پیچیده، دشوار و گیج کننده است، شاید سراسر آن را بخوانند ولی نمای روشنی از مناسک حج بدست نیاورند. از این رو، بر آن شدیم تا در این مقدمه چشم‌اندازی کلی، بدون ورود در پیچ و خم‌های فروع جزئی، در اختیار شما عزیزان قرار دهیم.

مکلف اگر مستطیع شود، یعنی زاید بر هزینه‌های جاری زندگی خود و خانواده‌اش، توانایی پرداخت هزینه حج را داشته باشد واجب است که به این سفر پربرکت فوراً اقدام کند.

مدینه قبل و مدینه بعد

زائران ایرانی بر دو دسته‌اند: مدینه قبل و مدینه بعد. مدینه قبل، کسانی هستند که زودتر عازم سفر حج می‌شوند و پس از فرود در جده - و یا از همان ابتدا - عازم مدینه منوره می‌گردند. این دسته از زائران چند روز در مدینه می‌مانند و به زیارت

مرقد مطهر پیامبر گرامی ﷺ در مسجد النبی و ائمه اطهار علیهم السلام در بقیع - که در نزدیکی و مجاورت مسجد النبی است - نائل می شوند و نیز بسیاری از اماکن مشرفه را در آن شهر از جمله زیارت می کنند. مسجد النبی پرفضیلت ترین مسجد، پس از مسجد الحرام، و مدینه اوچمندترین شهر، پس از مکه است. این گروه از زائران پس از چند روز، برای انجام مناسک خود عازم مکه می شوند و پس از خروج از مدینه، در مسجد شجره - که در نزدیکی مدینه است - مُحَرَّم می شوند. مسجد شجره میقات (= محل محرم شدن) کسانی است که از مدینه عازم مکه می شوند.

اما زائران مدینه بعد، مستقیماً از جدّه به جحفه می روند تا محرم شوند و از جحفه بی درنگ عازم مکه می شوند و بلافاصله مناسک خود را آغاز می کنند. جدّه به مکه نزدیک است و حدود یکصد کیلومتر با آن فاصله دارد، و جحفه میان جدّه و مکه قرار دارد و میقات (= محل محرم شدن) کسانی است که از جدّه مستقیماً به مکه می روند. این گروه از زائران پس از اتمام مناسک حج، برای زیارت مرقد مطهر پیامبر گرامی ﷺ و ائمه بقیع علیهم السلام به مدینه می روند.

اقسام حج

حجۃ الاسلام بر سه قسم است: حج تمتع، حج افراد و حج قرآن. کسانی که بیش از ۱۶ فرسخ از مکه فاصله دارند، باید حج تمتع بجا آورند و اهالی مکه و اطراف آن که فاصله آنها تا مکه کمتر از ۱۶ فرسخ است، حج افراد یا قرآن بجا می آورند.

تفاوت میان حج تمتع با حج افراد آن است که در حج تمتع، قربانی واجب است و نیز عمره پیش از اعمال حج بجا آورده می شود، ولی در حج افراد قربانی مستحب است، و عمره پس از اعمال حج بجا آورده می شود. وظیفه زائران ایران، حج تمتع است.

حج تمتع دو بخش دارد: ۱. عمره تمتع، ۲. حج تمتع.

اعمال عمره تمتع: ۱. احرام

عمره تمتع از پنج عمل تشکیل می‌شود که نخستین آن احرام است. احرام، در میقات بسته می‌شود، یعنی در مسجد شجره برای کسانی که مدینه قبل هستند و از مدینه عازم مکه می‌شوند، و جحفه برای کسانی که مدینه بعد هستند و از جدّه عازم مکه می‌شود.

حاجی ایرانی برای آنکه در مسجد شجره یا جحفه محرم شود، غسل می‌کند (مستحب است) و اگر مرد باشد لنگ و رداء را (دو جامه دبوخته با شرايطی خاص که به آن احرامی یا لباس احرام گفته می‌شود) با قصد قربت و با نیت پوشیدن جامه احرام، بر تن می‌کند. مردان به هنگام احرام، نباید لباس دبوخته بر تن داشته باشند بر خلاف زنان که می‌توانند در همان لباس‌های دبوخته محرم شوند، هر چند خانمها معمولاً لباس‌های سفیدی را مخصوص احرام خود فراهم می‌سازند.

آنگاه نیت عمره تمتع می‌کند و می‌گوید:

«لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ، لَبَّيْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ لَبَّيْكَ، إِنَّ الْحَمْدَ وَالنَّعْمَةَ لَكَ وَالْمُلْكَ، لَا شَرِيكَ لَكَ لَبَّيْكَ».

هرگاه حاجی این سه کار را انجام دهد، یعنی لباس احرام بپوشد، نیت عمره تمتع کند و این لبیک‌ها را بگوید، محرم می‌شود. انجام این سه کار مانند گفتن تکبیره الاحرام (الله اکبر) در آغاز نماز است، که وقتی نمازگزار آن را بر زبان می‌آورد، وارد نماز می‌شود. با انجام این سه عمل نیز، حاجی، وارد عمره تمتع می‌شود، و همان گونه که با گفتن تکبیره الاحرام برخی کارها مانند خوردن، نوشیدن و خندیدن، در طول نماز بر نمازگزار حرام می‌گردد تا آنکه سلام نماز را بگوید و از نماز خارج شود، با گفتن این لبیک‌ها و محرم شدن حاجی، بیست و چهار کار بر وی حرام

می‌شود، و تا زمانی که مُحرَم است و از احرام خارج نشده و مُحَلَّ نشده است، نباید این کارها را انجام دهد:

۱. شکار حیوان صحرایی (وحشی).
۲. جماع کردن با زن، و بوسیدن و نگاه به شهوت و هر نوع لذت بردن از او.
۳. عقد کردن زن برای خود یا غیر.
۴. استمناء.
۵. استعمال عطریات و بوی خوش.
۶. پوشیدن پوشش‌های دوخته (برای مردان).
۷. سرمه کشیدن به سیاهی که در آن زینت باشد.
۸. نگاه کردن در آینه.
۹. پوشیدن کفشی که تمام روی پا را می‌گیرد.
۱۰. فسوق (اعم از دروغ گفتن و فحش دادن یا فخر و مباهات کردن).
۱۱. جدال و گفتن لا والله و بلی والله.
۱۲. کشتن جانورانی که در بدن ساکن می‌شوند.
۱۳. انگشتر به دست کردن به جهت زینت.
۱۴. پوشیدن زیور (برای زن).
۱۵. روغن مالیدن به بدن.
۱۶. ازاله مو از بدن خود یا غیر خود چه مُحرَم باشد و چه نباشد.
۱۷. پوشاندن سر خود با هر چه آن را بپوشاند، (برای مردان).
۱۸. پوشاندن صورت، (برای زنان).
۱۹. زیر سایه قرار گرفتن برای مردان، در حال راه رفتن و طی طریق.
۲۰. بیرون آوردن خون از بدن.
۲۱. ناخن گرفتن.

۲۲. کندن دندان.

۲۳. کندن درخت یا گیاه از حرم

۲۴. سلاح برداشتن (حمل سلاح).

۲. طواف

طواف یعنی هفت مرتبه دور زدن به دور خانه کعبه با شرایط مخصوص. حاجی وقتی در میقات احرام هست به سوی مکه سفر می‌کند و وارد مکه می‌شود و برای انجام مناسک عمره تمتع با آداب خاصی وارد مسجدالحرام می‌گردد و به سمت کعبه می‌رود و هفت دور گرد آن می‌چرخد. هر دور را یک شوط و مجموع هفت دور را یک طواف می‌گویند. حاجی به هنگام طواف باید نیت کند، از حدث و خبث پاک باشد، لباس غصبی بر تن نداشته باشد، ختنه کرده باشد (برای مردان) و موالات عرفی را رعایت کند.

۳. نماز طواف

پس از اتمام طواف عمره تمتع، حاجی به سمت مقام ابراهیم که در چند متری کعبه است می‌رود تا پشت مقام ابراهیم، نماز طواف عمره تمتع را بخواند. این نماز دو رکعت و مانند نماز صبح (البته بدون اذان و اقامه) است و باید فوراً پس از طواف خوانده شود.

۴. سعی

پس از آن حاجی به طرف محل سعی (مَسْعَى) که بیرون از صحن مسجدالحرام و در فاصله کمی از آن قرار دارد حرکت می‌کند، به طرف صفا رفته و از آن بالا می‌رود تا هفت بار میان این بلندی و بلندی دیگری که حدود پانصد متر با آن فاصله

دارد (مروه)، رفت و آمد کند. به این کار (رفتن از صفا به مروه و از مروه به صفا) سعی می‌گویند که باید هفت مرتبه صورت پذیرد. باید توجه داشت که حرکت از یکی به دیگری، یک مرتبه (یک شوط) محسوب می‌شود. بنابراین هفت شوط سعی، از صفا شروع و به مروه ختم می‌شود. طهارت از حدث و خبث در سعی شرط نیست.

۵. تقصیر

آخرین عمل عمره تمتع، تقصیر است، یعنی گرفتن قدری از ناخن، یا موی سر، یا شارب یا ریش، و بهتر است قدری از هر دو را (ناخن و مو) بگیرد. حاجی وقتی تقصیر کرد، از احرام خارج شده چیزهایی که در حال احرام بر او حرام شده بود، جز شکار برایش حلال می‌گردد.

اعمال حج تمتع

پس از عمره تمتع، نوبت به انجام مناسک حج تمتع می‌رسد. اعمال حج تمتع از روز هشتم ذی‌الحجه آغاز می‌شود. حاجی ممکن است پس از اتمام عمره تمتع یا بدون آنکه مُحَرَّم باشد، چند روز در مکه باشد، و برای اقامه نمازها و انجام طواف مستحب و قرائت قرآن روزانه چند بار به مسجدالحرام مشرف شود تا آنکه روز هشتم ذی‌الحجه فرا رسد. با فرا رسیدن هشتم ذی‌الحجه حاجی، وارد دومین بخش از اعمال خود می‌شود یعنی حج تمتع. اعمال حج تمتع عبارتند از:

۱. احرام

احرام حج تمتع، مانند احرام عمره تمتع است با دو فرق:

الف: در نیت، که در اینجا نیت احرام برای حج تمتع می‌کند؛

ب: در مکان، که در اینجا محل احرام، شهر مکه است و بهتر است، که در

مسجد الحرام در کنار مقام ابراهیم یا حجر اسماعیل محرم شود.
حاجی در هشتم ذی الحجه، لباس احرام می پوشد نیت می کند و لبیک می گوید
و آنگاه همان چیزها دوباره بر او حرام می شود.

۲. وقوف در عرفات

آنگاه حاجی از مکه به سوی عرفات حرکت می کند. عرفات نام منطقه ای
وسیع است که حدود ۱۸ کیلومتر مربع وسعت دارد و در نزدیکی مکه قرار دارد.
هنگام خروج از مکه، ابتدا از منی و سپس مشعر می گذریم و آنگاه به عرفات
می رسیم. حاجی باید از ظهر تا مغرب شرعی روز نهم ذی الحجه در عرفات باشد که
به آن وقوف در عرفات گویند و از واجبات حج است. حاجی که روز هشتم
ذی الحجه در مکه احرام بسته است همان روز به طرف عرفات می رود، شب را در
عرفات می ماند و خود را برای وقوف در روز نهم آماده می سازد. بعد از ظهر روز نهم
ذی الحجه در عرفات هنگامه ای است، زمزمه دعا و نیایش و چشم های گریان و
صورت های بر سجده و بوی عطر امام زمان علیه السلام و... باید باشید و بجشید، بسیاری به
عشق آنکه آن چند ساعت را در عرفات باشند، به حج می روند.

۳. وقوف در مشعر الحرام

پس از غروب آفتاب روز نهم ذی الحجه و در پی اقامه نماز مغرب و عشا،
حاجی به طرف مشعر الحرام (مزدلفه) حرکت می کند. مشعر الحرام چند کیلومتر با
عرفات فاصله دارد و حاجی پس از عبور از وادی مأدقین به این سرزمین می رسد. با
تابلوهای بزرگی که بر آن «مزدلفه» نوشته شده حدود مشعر مشخص گردیده است.
مشعر الحرام میان عرفات و منی قرار دارد. حاجی باید در حال اختیار، از طلوع فجر
تا کمی مانده به طلوع خورشید را در این سرزمین باشد.

۴. بیتوته در منی

حاجی پس از طلوع آفتاب از مشعرالحرام به سوی منی حرکت می‌کند. منی منطقه وسیعی است که در جانب شرقی بین مکه و مشعرالحرام قرار گرفته و حدود سه و نیم کیلومتر طول و پانصد متر عرض دارد و انتهای آن به مکه ختم می‌شود. بیتوته شبهای یازدهم و دوازدهم در منی از واجبات حج تمتع است.

۵. رمی جمره عقبه

حاجی روز دهم ذی الحجه وقتی وارد سرزمین منی می‌شود، نخستین کارش رمی جمره عقبه است. جمره عقبه ستونی است در منی و حاجی باید هفت ریگ به آن پرتاب کند.

۶. قربانی

پس از آن در همان روز حاجی گوسفند یا گاو یا شتر قربانی می‌کند. این کار توسط حاجی و یا نایب وی صورت می‌گیرد.

۷. حلق یا تقصیر

پس از قربانی در همان روز، حاجی سرش را می‌تراشد (حلق)، و اگر بار اول نباشد که حج بجا می‌آورد، می‌تواند به جای آن تقصیر کند، یعنی مقداری از مو یا ناخن خود را بگیرد (تقصیر). بانوان باید به جای حلق، تقصیر کنند. پس از حلق یا تقصیر حاجی از احرام خارج می‌شود، شستشو می‌کند و لباس عادی می‌پوشد و محرمات احرام بر او حلال می‌گردد، جز مباشرت با همسر، استعمال بوی خوش و صید کردن. پس از بجا آوردن طواف و سعی بوی خوش نیز بر او حلال می‌شود، و پس از بجا آوردن طواف نساء، مباشرت با همسر نیز بر او حلال می‌شود.

۸. رمی جمرات سه گانه

چنان که گذشت حاجی باید در شبهای یازدهم و دوازدهم در منی بیتوته کند، و نیز در روز یازدهم و نیز روز دوازدهم، سه جمره اولی، وسطی و عقبه را رمی کند، یعنی به هر یک از آنها در هر یک از روزهای یازدهم و دوازدهم، هفت ریگ بزنند. زمان رمی از طلوع خورشید تا غروب آن است، و کسی که از رمی در روز معذور است، شب رمی می کند.

۹. حرکت به سوی مکه و انجام سایر اعمال

حاجی با شنیدن اذان ظهر روز دوازدهم به سوی مکه حرکت می کند و تا آخر ذی الحجه فرصت دارد که بقیه اعمال حج تمتع را بجا آورد یعنی: طواف حج تمتع، نماز طواف، سعی میان صفا و مروه، طواف نساء و نماز طواف نساء. کیفیت طواف و سعی همان گونه است که در عمره گذشت. البته خوب است، حاجی اگر می تواند پس از نیمه شب یازدهم برای انجام اعمال مکه از منی به مکه رود و روز یازدهم برای رمی جمرات به منی بازگردد، که در این صورت در روز دوازدهم، پس از رمی جمرات، اعمال حج او پایان خواهد یافت.

خداوند همه شما عزیزان و همه آرزومندان را توفیق دهد تا حاجی مقبول بجا آورید.

التماس دعا

علی شیروانی - محمد مسعود عباسی

پنجم ذی الحجه ۱۴۲۵